

שבת הראי"ה

ליקוטים מתורתו של הצדיק והחסיד, מרא דארעא דישראל, שר התורה ורועה ישראל
רבי אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

פרשת צו

שבת הגדול

גליון מספר 68

יוצא לאור ע"י ארגון 'אור האורות' להפצת תורת הגה"צ הראי"ה קוק זיע"א ♦ שאלות ותגובות ניתן לשלוח לכתובת: רח' הרב צבי יהודה 6 דירה 3 בת-ים, או בדוא"ל: reiyaa@gmail.com
או להתקשר למספר: 0546573528 ♦ תרומות ניתן להפקיד בבנק הדואר חשבון מס' 20778885 ♦ ניתן לקרוא את העלון גם באתר: www.yeshiva.org.il. ניתן לקבל את העלון במייל מדי שבוע

עלון מיוחד לכבוד פסח

אורות הפרשה

אם על תורה יקריבנו ז, יב.

השלימות האנושי, הוא כאילו הקריב תודה" (עיי' ברכות ו: [עין אי"ה ברכות פ"א פסקה סב].

אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה ו, ו.

"את הצמאון הא-להי, הבורע וסוער בשלהבת עוון בלב, אסור לכבות. אם כל המכבה גחלת מעל המזבח הגשמי, עובר הוא בלאו של "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה", קל וחומר המכבה גחלת רוחנית עליונה מעל גבי המזבח הרוחני, המלא חיי קודש, הלב הישראלי. אמנם צריכים תמיד להוסיף אש מן ההדיוט, בשכל טוב, בחכמה ובבינה, באור תורה ונר מצוה, כדי שתהא השלהבת עליה ומתרוממת, עולה ומוסיפה כח וגבורה, בכל הדרגות של החיים, מרום רקיעא עד ארעית תהומא" [מנן הראי"ה, 'שמונה קבצים' קובץ ג' פסקה רטז].

"אמרו חז"ל שכל הקרבנות בטלין לעתיד, ותורה אינה בטלה. התורה באה להודות על הטוב הבא ע"י גלגולי סיבות רעות. השמחה שאחרי הפחד והסכנה, שעצם השמחה היא דבר טוב, ולא יצוייר היותה כי אם בהקדמת הרע, כמ"ש חז"ל [ילקוט שמעוני, מיכה, רמז תרכ"ח] "אלולי שישבתי בחושך, לא היה ד' אור לי". על כן אף שנוח לו לאדם שלא נברא [עירובין ג:]: מצד ההרפתקאות שרבו עליו, הגשמיות והרוחניות. אבל סוף כל סוף השלמות בטוח, והכל מתוקן לסעודה [אבות, ד]. על כן לעתיד יראה ד' שהכל לטובה, וכי כל הרעות הכינו את הטוב האמיתי, לא תהיה התורה בטלה. שרק על פי התורה מכירים אנו את צורך הרע לשלמות הטוב. על כן בא בו גם חמץ, מה שאין כן בכל הקרבנות, שהחמץ מורה על הרע והקלקול. על כן המשמח חתן ומודה בבטחון

אורות הראי"ה

מנן הראי"ה ור' יצחק צבי ריבלין זצ"ל (ד')

והפצת רעיון הישוב בעיר הקודש בכלל [...]". במשך מספר חודשים (קרוב לשנה) עבד הרי"צ במשרה זו.

תלמוד תורה זה (שברכות השנים נוספה לצידו ישיבה לבחורים) היה קשור גם למנן הראי"ה. כשהגיע הראי"ה לכהן כרבה של יפו (תרס"ד), הוא נתן את דעתו לחיזוק החינוך הנאמן בעיר. מתוך כך הוא פרש את חסותו על תלמוד תורה חשוב זה, כפי שכותב באחת מאגרותיו: "הנני מוחזק מאז לעומד בראש המפעל 'שערי תורה' [אגרות הראי"ה א שטז, ועיי' בהרחבה 'מכותבי הראי"ה' עמ' 50]. באותה תקופה למדו בת"ת כארבע מאות תלמידים [ראה: 'זכרון לחובבים ראשונים' ה' עמ' 50]. הראי"ה היה פטרונו של הת"ת; כל דבר הקשור לתחום הארגוני או החינוכי היה צריך לעבור את אישורו של הראי"ה. כך למשל הנהיג שם הראי"ה שהשפה בה ילמדו תהיה העברית. גבאי הת"ת התנגדו בתחילה לחידוש זה, אך אחר שהראי"ה דיבר איתם בסבלנות מרובה ובדרכי נועם, עד שזכה ובת"ת לימדו עברית [שבחי הראי"ה' עמ' קב]. נקודה זו, של הנחלת השפה העברית בקרב הציבור, הייתה משותפת לשני גדולי עולם אלו – הרי"צ והראי"ה.

הראי"ה לא הסתפק בדיווחים שנמסרו לו ע"י מנהלי הת"ת, ואף לא בביקוריו במאורעות חגיגיים שנערכו בת"ת, אלא הפך להיות מפקח-בוהן קבוע במוסד: "כבוד הרב מבקר מעתה את הת"ת 'שערי תורה' פעם בשבוע, ובוהן את התלמידים [השפעה] גליון כ"ו, ח' טבת תרס"ה. וראה עדותו של הראי"ה עצמו ביאגרות הראי"ה' אגרות ב תקע]. תשומת לב מרובה זו נתנה את אותותיה, ועל תוצאותיה הברוכות הננו שומעים מפי ר' שלמה רוהלד ז"ל:

"אחרי פטירת הרה"ג הצדיק מו"ה ר' נפתלי הירץ הלוי ז"ל, נתעטרה עירנו בעטרת תפארת של רבנו העיר והסביבה, מנן הגאון הגדול, תפארת ישראל ופאר הדור, מוה"ר אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א, אשר עלה בקיץ תרס"ד לשבת כבוד בעירנו, ואז נוסף פאר והדר למוסדנו 'שערי תורה'. תחת ראשותו נתגדל ונתרחב המוסד, ונעשו בו תיקונים טובים ומועילים, כדרכו בקודש הכניס בתוך המוסד רוח טהור וקדוש, ועיניו הטהורות היו צופיות עליו, והתאמץ להחזיקו בכל מאי דהוה בידו הגדולה, ולמנהלים הוקמו הרב הגאון הגדול מוה"ר יוסף רבי זצ"ל (גיסו של מנן הראי"ה), שהיה מפורסם בלמדנותו ובקיאותו בכל הש"ס והראשונים ונושאי כליו והרה"ג ר' יעקב מאיר לרנמן ז"ל [...] "לוח ארץ הצבי" בשנת היובל ל'שערי תורה' ה'תרצ"ו. ר' יוסף רבי זצ"ל, ששימש כר"מ ומנהל הת"ת, (וגם ניהל את ישיבת 'שערי תורה' –

הגאון ר' יצחק צבי ריבלין זצ"ל

פרק ד':

ת"ת 'שערי תורה'

סיפרנו בשבועות הקודמים על דמותו המיוחדת של הגאון ר' יצחק צבי ריבלין זצ"ל, שהיה מגדולי הת"ת בדורו. אחרי שצמח לתפארה בישיבת וולוז'ין המעטירה, היה מראשי בוני הארץ ומיישביה, מתוך השקפת עולם של 'אתחלתא דגאולה' של הגר"א כפי שקיבל במסורת רצופה מאבותיו. השבוע נעסוק בתחנה נוספת בחייו של הרי"צ ריבלין – והיא עבודתו כ'משגיח' בתלמוד התורה 'שערי תורה' בעיה"ק יפו, שהיה אחד המוסדות החשובים והמפורסמים באותה תקופה, במיוחד כאשר מנן הראי"ה עמד בראשו כנשיא המוסד.

תלמוד תורה 'שערי תורה'

בחודש תמוז תרנ"ח נתמנה הרי"צ למשגיח על מחלקות התלמידים וסדר הלימודים בתלמוד תורה 'שערי תורה' שביפו. את הת"ת הקים (בשנת תרמ"ו) רבה של יפו דאז, הגאון ר' נפתלי הירץ הלוי זצ"ל, יחד עם ר' יואל משה סלומון ורבנים נוספים [חיי הראי"ה' עמ' ערב].

בהודעה שנתפרסמה על מינויו, בעיתון החבצלת (י"ח בתמוז תרנ"ח), נאמר: "מי זה מאחינו בירושלים איננו יודע את ר' יצחק צבי ריבלין נ"י [...] לבד בקיאותו העצומה בים התלמוד וטוב מזגו, הוא חובב ציון נלהב שמעטים מאוד כמותו, וחיבתו לציון וירושלים ממלאה את כל חלל ליבו, ורק בה שיחו והגיגותו כל היום. הכול יודעים את מעשיו ופעולותיו לטובת יסוד חברת ישוב ארץ הקודש בירושלים

פעילות הראייה להחזקת המוסד

גם כעבור שנים רבות, המשיך הראייה לדאוג לקיומו של מוסד תורני זה, ובקריאה ל"אחינו בני ישראל הקרובים והרחוקים", הוא פונה בבקשת עזרה למוסד זה,

שהיה נתון במצב חומרי קשה:
"מרגלית יקרה יש לנו בעיה" ק
יפו ת"ו, בסף כניסת ארץ
מחמדנו [...] שם במקום ראשית
כניסת עולי גולה, הונח יסוד
מוסד לתורה אמת [...] לבית
שמגדלין בו תורה ויראת שמים
[...] המוסד הקדוש 'שערי תורה',
אשר הייתי תמיד קשור עמו בכל
עזו חיבת קודש, בעת שבתי
שמה. וכאז כן עתה, מדי שבתי
בעיר קודשנו ותפארתנו פה
ירושלים עיה"ק תובב"א, נפשי
קשורה עם המוסד הזה, כי ידעתי
את ערכו המרומם להחיות את
נשמת עם ד' על ארץ סגולתנו,
ביחוד במקומו בעיה"ק יפו,
במרכז הישוב החדש ועבודת
שכלולו" [מובא בשבחי הראייה עמ'
רעג עיי"ש]. מכתבים דומים
(המופיעים ב'אגרות הראייה')
שלח הראייה לאישים שונים
בעלי מעמד ציבורי, בבקשה
שיפעלו לטובת מוסד זה.

כ י ת
תלמוד תורה
ישיבת
"שערי תורה"
ובית המדרש הגדול
לעדת ישראל
ובית תכשיל ליהומים
ותלמידים עניים
בע"ק יפו תובב"א
ניסרו בשנת תרמ"ו

Adresse :
Grossrabbiner A. J. KUCK
in J A F F A (Palästina)
für Schaare-Thora
→●←

תחילת הכרוז שכתבו ר' שמואל
סלנט והאדר"ת בעניין המוסד 'שערי
תורה' והעומד בראשו – מרן הראייה.

בשבוע הבא נספר על
השתתפותו של הר"צ
ריבלין בסידור רבנותו
של מרן הראייה
בירושלים, ופגישות
נוספות שהיו ביניהם

שקמה כחלק מהמוסד), היה גאון עצום בתורה. הוא למד הרבה אצל הגאון ר'
חיים עזר גרודזינסקי מווילנא, וזכה להוקרה וחיבה מיוחדת ממנו.
השד"ר (אחראי לגיוס כספים) של מוסד זה, היה שייך אף הוא למשפחת ריבלין
הענפה והנכבדת – ר' אביגדור ריבלין ז"ל. הוא היה למדן מופלג בתורה, והגיד
שיעורים ברב אלפס ועין יעקב בבית המדרש בבוסק. הוא היה ממקורביו
ומעריציו של הראייה בהיותו רב העיירה בויסק. מספר שנים שימש ר' אביגדור
שד"ר של הת"ת שערי תורה, בעת שמרן הראייה עמד בראשו. מאמרי אגדה
שכתב, הופיעו בעתון הירושלמי 'החבצלת'.
נציין עוד, כי בת"ת זה היה מתפלל מרן הראייה מדי בוקר [שבחי הראייה עמ' פז].

"הרב הגאון המפורסם לתהילה"

בכרוז מיוחד שכתבו רבני ירושלים – ר' שמואל סלאנט והאדר"ת (חותנו של
הראייה), הם מפרטים את חשיבותו של המוסד 'שערי תורה', ומתייחסים
לעומד בראשו – מרן הראייה:
"אנחנו החתומים מטה היושבים בירושלים ת"ו, הננו יודעים כי זה רבות בשנים
מעט אשר נתרבו בעה"ק יפו ת"ו כמה אנשים יראי ה' מירושלים ומשאר מקומו,
נתייסרו שמה כמה מוסדות ומפעלי חסד, ובתוכם הכי נכבד המפעל הגדול
העומד ברומו של עולם "ת"ת שערי תורה" לתורה ולתעודה לילדי בני ישראל,
המתנהגים ע"פ גבאים ונכבדים יראי ד' העוסקים באמונה, ואשר עמדו תחת
השגחת הרב הגאון הצדיק מו"ה נפתלי הירץ הלוי ז"ל שהיה אב"ד בק"ק יפו
והמושבות, וזה כשנתיים מעת שחל"ח בפה עה"ק ירושלים ת"ו השתדלו מנהלי
עה"ק יפו למצוא רב גדול למלא מקום הרב המנוח ז"ל, ומה מאוד נשמח כי
ב"ה עלה בידם למלא מבוקשם, והרב הגאון המפורסם לתהילה מו"ה אברהם
יצחק הכהן קוק שליט"א שהיה אב"ד בק"ק בויסק נאות להיות רב ומנהל את
עה"ק יפו והמושבות ומפעליה הטובים יהי ד' אתו, ולכן הננו לבקש ולעורר את
כל נדיבי עמנו בכל מקום שהם, כי מעתה ישלחו נדבותיהם לבתי החסד אשר
ביפו ת"ו ע"ש הרב הגאון הנ"ל שייח"י, וידעו בטח כי בא נדבתם ליסוד הנרצה.
ברכתנו תחול על ראש העושים וגדולי המעשים ככרכת החותמים בברכה,
שמואל סלאנט (מקום החותם) אלי' דוד ראבינאוויץ תאומים (מקום החותם)"
[מתוך לוח ארץ ישראל תרס"ד עמ' לד – לה].
יש להזכיר, כי באותה תקופה הייתה יפו מרכז של תורה ויראת שמים. שכונת
נווה צדק בה גר הראייה דמתה לשכונת מאה שערים של היום. הרחובות היו
מלאים חסידים, ות"ח גדולי עולם הסתובבו שם. היו שם עשרות בתי כנסת
מפוארים מלאים מתפללים.

מועדי הראייה פסח

משעלה הראייה לא"י, שוב לא היה צריך ללכת לבילי פסח לביכניס חב"די הואיל וכאן גם
בתי הכנסת שבהם מתפללים בנוסח אשכנז, נוהגים כדעת חב"י [שוע"ס תפי"ז] וקוראים את
ההלל בביהכניס ברוב חגיגות.

מרומת הייתה ההרגשה בשעת הבוקר, אחרי תפילת החג, כשהרב קידש על היין, בעורנו
מעוטר בטליתו, ומיד פתח בדברי תורה מעניינא דיומא, כששולחנו עטור באורחים מהארץ
ומחו"ל, שעלו לחגוג את חג הפסח בירושלים, והידרו להתפלל במחיצתו של הראייה. וכך
מתאר זאת הסופר יצחק שפירא ז"ל:
"מחזות מרהיבי עין, היו חזורים ונשנים במועדו, כשהיו נוהרים לבית הרב אגודות
אגודות, רבנים גדולים מכל העדות, פרנסי ציבור, עסקנים ונדיבים, והרב אשר כל רז לא
אניס ליה, היה מפזר ומעניק להם דברי תורה ביד רחבה – הלכה, אגדה ומחשבה, לרבות
סיפורים. וסיפוריו על גדולי ישראל – סיפורים קדושים היו, מושכים את הלב ומרתקים את
הנשמה".

וכך כותב הרב מאיר ברלין זצ"ל:

"לא רק החובות שבאכירי נתקיימו אצלו בהידור רב, אך גם הנפש נפשו הטהורה, כולה
הייתה רננה לאל חי, אמונה תמימה נצנצה מתוך עינו, ממאור פניו. כשהגיעו ימי חג, ימי
שמחה, אור חדש נגה עליו, ולמי שבא אליו מן החוץ, היה נראה שהוא מוצא לפניו אדם
מאושר כאילו באושר בלתי צפוי, כאילו באה אליו שמחה אשר הפתיעתו. הייתה אצלו
השמחה עמוקה, לא רק מתוך הציווי, כי אם מתוך ההרגשה, כי האמונה התמימה השפיעה
עליו לקבוע את מצב נפשו, את רגשי ליבו.

מספר הרב שמעון גליצנשטיין ז"ל, מזכירו של הראייה:

היה זה בלונדון, בימי הפסח, נכנסתי לחדר לימודו של הרב, ומצאתיו צועד לאורך החדר
בהתרגשות. על השולחן היה מונח הליקוטי תורה של האדמו"ר הזקן בעל ה'תניא' זצ"ל,
כשהוא פתוח במאמרי שיר השירים.
כשראה אותי הרב, רמו לי לגשת לשולחן, והראה לי באצבעו על קטע במאמר "שחורה אני
ונאורה" (השני), ואמר: דא איז אפגענע רוח הקודש! [כאן רוח הקודש גלוי!].

[הסיפורים לקוחים מתוך: 'מועדי הראייה' (הגרמ"צ נריה), פסח].

אחרי חצות היום (בי"ד ניסן) היה מרן הראייה הולך אל הכותל המערבי לומר שם סדר
הקרבנות קרבן פסח כמנהג ירושלים, ולמרות טרדות ערב חג המרובות, היה מאריך
בתפילתו, וקשתה עליו הפרידה משריד בית מקדשנו. לתפילת "מלך רחמן" של שוש
רגלים, הוסיף גם "ובכן תן פחדך" מתפילת ר"ה ויה"כ, ורבה הייתה התרגשותו
בפיסקא: "שמחה לארצך וששון לעירך" וכו'.
בלב מלא רגשות קודש היה הרב חזר וצועד לביתו, ומשתדל להאיר פניו לכל הנפגשים
עמו בדרכו ומברכים אותו כשר ושמת.
הגרי" הוטנר זצ"ל (שהיה מתלמידיו ומעריציו של הראייה) מספר, שבערב פסח אחד,
ליוה גם הוא את הראייה בשוכו מן הכותל, והנה הולך ובא לקראתם הגרי"ח זוננפלד
זצ"ל. הרב הזדור והקדים וברך אותו בברכת חג כשר ושמת, והגרי"ח החזיר לו ברכת
חג, והוסיף: "אני מברך אותו שלשנה הבאה אראהו שוב כאן, כשהוא טובל רגליו
היחפות ברם!" (כוונתו הייתה שהרב שכהן הוא יזכה להקריב קרבנות פסח בבית
המקדש, ורמו לדברי הגמרא [פסחים סה:]: "שבח הוא לבני אהרן שילכו עד ארוכותיהם
ברם" של קרבנות הפסח).

כיוצא כזה סיפר הרב מנחם יהודה אושפיזאי זצ"ל, שליווה את מרן הראייה לכותל
המערבי בבוקרו של חג השבועות, אחרי תפילת וותיקין בבית מדרשו, ונפגשו בסמיטא
שעל יד הכותל המערבי עם הגרי"ח זוננפלד ז"ל שחזר מתפילתו שם, ובירך הגרי"ח את
הראייה שיזכה להיות כהן גדול בבית המקדש. כידוע, הגרי"ח חזר על כך כמה פעמים,
שבאם יבנה ביהמ"ק בימיו, הרי שהראייה קוק הוא הכי ראוי להיות כהן הגדול.

כדרכו של רבי עקיבא, היה גם הראייה "מחלק קליות ואגוזים לתינוקות בערב פסח, כדי
שלא יישנו וישאלו" [פסחים טז.]. והיה רגיל להזהיר על כך גם בדרשת שבת הגדול,
והדגיש "שהוא דינא דגמרא, וחייב כל אחד להזהר בזה" [ובש"ת 'אורח משפט' סי' קכ"ח
אות כ"ז, מוסיף הראייה "שיש להתרעם למה נשתכח לגמרי זה הדין"].

איש בויסק, הרב זאב אריה רבינו זצ"ל מוסר, כי לבילי פסח היה הראייה נוהג להתפלל
בבית הכנסת של חסידי חב"ד, וקורא אתם את ההלל, ולפני תפילת ערבית היה דורש
לפני הציבור בענייני יציאת מצרים, על פי מאמרי האדמו"ר הזקן ז"ל, בעל ה'תניא',
ב'תורה אור' וליקוטי תורה.

העלון יוצא לאור בסיוע 'דפרי שיר' – הדוכן שלך לסדר קודש ומוסיקה
יהודית. סניף ראשי: תחנה מרכזית ירושלים. פלאפון: 052 4797380.